

České vysoké učení technické v Praze
Fakulta architektury

Tři obměny Swéerts-Sporckova paláce

Vypracoval: Bc. Tomáš Kodet

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav PAVEL, Ph.D.

Praha, 2020

Obsah

1. úvod	2
2. Palliardiho přístavba	3
3. Gočárova přestavba	4
4. Fialova nadstavba	6
5. závěr	9
6. literatura	X
7. seznam obrázků	Y

1. úvod

Swéerts-Sporckův palác představuje hodnotnou stavbu v Novém městě pražském jak z památkového, tak uměleckého hlediska. Ačkoli je dnes běžně nazýván a v publikacích označován jako Šporkův palác, jeho oficiální název zní palác Swéerts-Sporck podle jeho nejznámějšího majitele, Jana Františka Swéerts-Sporcka, který se také zasloužil o jeho nejvýraznější přestavbu. Do roku 1790 mu patřil palác na Hyberské 3, toho roku k němu přikoupil ještě dva sousední domy s cílem k původnímu paláci symetricky přistavět dvě menší křídla, z nich se ale realizovalo pouze pravé na Hyberské 5.¹ Má práce se bude zabývat výhradně zmíněnou přístavbou.

Pravé křídlo projektoval pražský architekt Ignác Jan Nepomuk Palliardi (křtěn 15. 5. 1737 Praha; T 18. 3. 1821 Praha), proč se realizovala pouze jedna ze dvou částí, není známo. Pallardi na dvoupodlažní přístavbě používal raně barokní tvarosloví², přestože doba spěla k počátkům klasicismu. V souvislosti se zřízením vlečky v Hyberské ulici 24. prosince 1883 a její elektrifikaci v roce 1891³ vzrostl význam ulice a palác se začal používat pro obchodní účely, docházelo tak k několika drobným stavebním úpravám nevelkého významu, které pokračovaly až do roku 1918, kdy se rekonstrukce dočkala i fasáda.⁴ Následně byl celý dům i se základy, avšak kromě fasády, vybourán pro účely Legiobanky vybudované 1926. Co tehdy vedlo Josefa Gočára, resp. památkové orgány k zachování Pallardiho fasády?

S historií budovy po komunistickém převratu a uvržení země do socialistické totality byla budova znárodněna a došlo k několika, zvláště pak vnitřním, razantním úpravám a pokusům o dílčí opravy.⁵ Objekt spadl do majetku Československých drah a ty se ho po revoluci snažily několikrát marně prodat. To se jim povedlo až v roce 2011⁶. Nový majitel, společnost SEBRE, začal s přípravou rekonstrukce, kterou svěřila architektu Stanislavu Fialovi, který měl navýšit kapacity objektu a uzpůsobit ho soudobým nárokům. Jak se Fiala vyrovnal s 90 let starým objektem banky, jejíž tehdejší slávu zakryly nánosy oprav během desetiletí?

Swéerts-Sporckův palác lze chápat jako budovu se čtyřmi vrstvami. Ačkoli se tato práce nezabývá budovou na Hyberské 3, která je však původní hmotou. K této budově byla v roce 1790 přistavěna klasicistní Palliardova přístavba z pravé strany původní hmoty. Ta byla v roce 1922 kompletně vybourána, zachováno bylo pouze průčelí a v roce 1926 byla dokončena přestavba na Gočárovu Anglobanku. Ta se po téměř 90 letech dočkala rekonstrukce a byla doplněna nástavbou od Stanislava Fialy. Každý tento přístup se liší, Pallardiho od Gočára dělí více než dvě století a Gočára od Fialy necelé jedno. Pallardi pracoval decentně, Gočár přistupoval razantně, Fiala s opatrností. Můžeme vůbec tyto přístupy porovnávat a dívat se na ně jako na podobné úlohy, když myšlenky architektů a jejich vnímání světa byly tak rozdílné?

¹ POCHE, Emanuel a Pavel PREISS. Pražské paláce. Praha: Odeon, 1978. s. 328. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:082df250-0493-11e4-9806-005056825209>

² VLČEK, Pavel. Dějiny architektury renesance a baroka. Praha: Česká technika - nakladatelství ČVUT, 2006. ISBN 80-01-03407-0. (Strana 286)

³ Trať Senovážné náměstí - Havlíčkova. Pražské tramvaje.cz [online]. Copyright © Pražské tramvaje [cit. 12.11.2020]. Dostupné z: <https://www.prazsketramvaje.cz/view.php?cisloclanku=2006041580>

⁴ BAŤKOVÁ, Růžena a Ústav dějin umění (Akademie věd ČR). Umělecké památky Prahy: Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1). Praha: Academia, 1998. s. 544. ISBN 80-200-0627-3. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:62156c30-a598-11e3-b74a-5ef3fc9ae867>

⁵ Jednotlivé úpravy jsou popsány podrobněji v kapitole 4.

⁶ ČTK, ČD konečně prodaly palác v centru Prahy za 190 milionů. Původně chtěly půl miliardy, byznys.ihned.cz/c1-53908360-cd-konecne-prodaly-palac-v-centru-prahy-za-190-milionu-puvodne-chtely-pul-miliardy, publikováno: 30.11.2011

2. Palliardiho přístavba

Ignác Jan Nepomuk Palliardi byl už třetí generací italských umělců působících v Praze. Mezi jeho vrcholné dílo bezpochyby patří průčelí knihovny Strahovského kláštera datovaného 1783,⁷ jehož kompozice „zůstala v zasetí pozdního baroka, včetně charakteristického lukově uzavřeného štítu.“⁶ Palliardi se s odeznívajícím barokem vyrovnával postupně, nejčastěji implementací klasicizujících prvků (festony, terče, medailony), do barokních kompozic či mezi zvlněné a zakřivené prvky barokní (balustrád a vikýřů). Tomu například odpovídá Černínský palác (1784-88) na Malé Straně nebo palác Mac Nevenův (1770 nebo 183-90) na Novém Městě. Palliardi je tak typickým příkladem slohového pluralismu silně zakořeněného pozdního baroka a nově nastupujícího klasicismu. Stejně jako tomu bylo u paláce Sweerts-Sporka.

Asi nejpodrobněji se jeho vývoji a majetkovým vztahům věnuje kniha *Umělecké památky Prahy*⁸ od Baťkové Aleny, která mapuje veškeré majetkové vztahy, přestavby a výstavby už od počátku městské struktury r. 1382. Pro tuto práci je podstatné až přikoupení domu čp. 1034/II Janem Františkem Sweerts-Sporckem roku 1790, „*který zde chtěl, jako majitel sousedního paláce čp. 1036, vytvořit obrovskou rezidenci.*“ (Baťková, s. 543) Přestavbu vedl I. J. N. Palliardi a sochy dodala, stejně jako na vedlejší budovu, dílna Františka Michala Platzera.

Když byla Palliardimu svěřena zakázka na dvě menší postranní křídla, pracoval s hmotou původní budovy jako hlavní částí paláce. Na dvě menší křídla použil odlišné „raně barokní“ tvarosloví, mohl tak reagovat na vzrůstající vliv klasicismu. Tato dvě křídla měla původní stavbu Sweert-Sporkova paláce obklopit a kompozičně ho v rámci Hyberské ulice vyzvednout.

Na historických rytinách si Hyberskou ulici můžeme prohlédnout celou především na rytině od F. B. Werna.

Obr. 1. r. 1740, F. B. Werner, mědirytina, MMP, inv. Č. 61728⁹

⁷ VLČEK, Pavel. *Umělecké památky Prahy: Malá Strana*. Praha: Academia, 1999. s. 50. ISBN 80-200-0538-2.

Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:b5677290-a488-11e3-9d7d-005056827e51>

⁸ BAŤKOVÁ, Růžena a Ústav dějin umění (Akademie věd ČR). *Umělecké památky Prahy: Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1)*. Praha: Academia, 1998. s. 543. ISBN 80-200-0627-3. Dostupné také z:

<https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:61ea8ba0-a598-11e3-b74a-5ef3fc9ae867>

⁹ BEČKOVÁ, Kateřina. *Nové Město*. Praha: Schola ludus - Pragensia, 1998. s. 77. ISBN 80-900668-9-5. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:bf297040-d1fa-11e3-93a3-005056825209>

Z konce 18. století můžeme Hybernskou ulici už zaznamenat s Pallardiho přístavbou. Obrázek z knihy Slavín: Kalendář Domoviny zahraničních krajanů¹⁰ zobrazuje však Pallardiho průčelí budovy i na levé straně paláce, přestože se nikdy nerealizovala.

Obr. 2. Slavín: kalendář Domoviny zahraničních krajanů 1941. Praha: Domovina zahraničních krajanů, [1940]. s. 285.

Obr. 3. Fotografie, Pallardiho fasáda, na zadní straně uveden rok 1917, dostupné z Archivu Stavebního úřadu Prahy 1.

3. Gočárova přestavba

¹⁰ Slavín: kalendář Domoviny zahraničních krajanů 1941. Praha: Domovina zahraničních krajanů, [1940]. s. 285. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:458eab90-2bd0-11e8-9dd8-005056827e51>

Josef Gočár (*13.3.1880 Semín, †10.9.1945 Jičín) přistoupil ke stavbě Anglobanky na vrcholu své architektonické kariéry. Pokud bychom tuto realizaci měli zařadit do jeho tvorby a hledat analogie s dřívějšími a následujícími projekty, nemohli bychom opomenout ideový náčrt divadla v Jindřichově Hradci, (1912), kde především kubisticky provedené provaziště připomíná průčelí jižní části paláce v Hybernské ulici. Ovšem už ne v kubistickém pojetí, ale zato s jemnými obloučky a odpuštěno od římsy. Stále však s vědomým využíváním hry světla a stínů na dynamicky strukturované fasádě.

Gočár se s domem v historickém centru ve své tvorbě už zabýval, byl jím nedaleký dům „U Černé Matky Boží“ (1912). Zhodnocení jeho začlenění do historické formy popisuje Benešová v Gočárově monografii. *„Gočár vytvořil toto své dílo odvážně a výrazně, při tom je však včlenil velmi opatrně a citlivě do historického rámce, aniž sám upadl do historismu nebo se zpronevěřil názoru své doby.“*¹¹ To se z dnešního pohledu zdá spíše jako nepravdivé tvrzení. Za citlivý můžeme považovat pouze přístup k Palladiiho fasádě, od které Gočár odstoupil o několik metrů a své průčelí do Hybenské ulice je zapuštěné a viditelné především z protější budovy. Do historismu sice reálně nevkrouzl, ale podíváme-li se na model průčelí a doplnění konkávních výklenků sochami, můžeme jeho ztvárnění připisovat silně neoklasicizující projev. Opakem jsou tomu však pavilony C a D z druhé strany, otočené do ulice V Celnici.

K návrhu Anglobanky architekt přichází už v poválečném období, krátce před tím zpracuje Banku česko-slovenských legií (1921) v národním stylu. Anglobance už přistupuje umírněným stylem své tvorby ovlivněný nástupem purismu. Hledáme-li, kam ze své zkušenosti vycházel, nesmíme opomenout zmínit realizace pro stejného stavebníka - Anglobanku v Hradci Králové, kde se především hlavní, obloučkově prolamovaná římsa stala pojítkem celé stavby, i když tady se architekt uchyluje k požití dekorativismu v národním slohu.

Pro samotnou stavbu Anglobanky byla vybrána parcela, kde stálo pravé křídlo Sweerts-Sporkova paláce. Přestavbu dopodrobna představuje Růžena Baťková¹² v Uměleckých památkách Prahy, kde uvádí, že *„...nevhodnost vnitřních prostor nakonec vedla k úplné destrukci historických staveb, z nichž se zachovala pouze průčelní fasáda (podle striktních podmínek památkových orgánů).“*¹⁴ Jeho přestavba byla pro veškeré vnitřní prostory naprosto destruktivní a mohli bychom tak mluvit o novostavbě s historickou fasádou. V takovém případě by nás ale velice překvapil Gočárův přístup v interiérech do historizujícího ducha v reprezentativní dvoupatrové části banky pro jejich vedení, jako je zasedací místnost, kancelář ředitele a další. Ačkoli byl Josef Gočár velice průkopnickým architektem, pro konzervativního klienta konzervativní instituce volil historizující formy. Můžeme předpokládat i jakýsi pokus o „palácovitost“ prostředí a tendenci neoklasicismu, oblíbeného stylu státní správy i bank a pojišťoven. Jako neoklasicizující prvky vynikají zlaté tapety a zábradlí se sloupky s vlnitým dřívem.

Ačkoli se můžeme domnívat, že zachování Pallardiniho průčelí bylo proti vůli stavebníka a architekta: *„který podle svých vlastních slov „... ,byl nucen zachovati staré přední průčelí paláce z ohledů památkových, a tím samozřejmě i s ohledem na okolí byla jeho práce velmi ztížena.“* (Baťková s. 545), tak se s ním Gočár vypořádal poměrně taktně, přestože razantně. První travé zachovává původní dvoupodlažnost, teprve ta další má výšku pěti až šesti pater. Proto při pohledu

¹¹ BENEŠOVÁ, Marie. Josef Gočár: [monografie]. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1958. s. 13. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:662a4a60-b986-11e2-ada5-005056825209>

¹² BAŤKOVÁ, Růžena a Ústav dějin umění (Akademie věd ČR). *Umělecké památky Prahy: Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1)*. Praha: Academia, 1998. s. 546. ISBN 80-200-0627-3. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:6276ed20-a598-11e3-b74a-5ef3fc9ae867>

z Hybernské ulice vnímáme Gočárovu nástavbu až z větší vzdálenosti a hmota domu je na uliční frontě původní.

Porovnáním původního návrhu z Gočárova modelu (Obr.4) a fotografie po realizaci stavby (Obr. 5) vnímáme především nerealizované sochy v konkávních nikách a významnější plastičnost a členitost průčelí. V původní verzi až nápadně podobné s průčelím Anglobanky v Hradci Králové. Co přesně vedlo ke změně návrhu nevíme, můžeme je ale porovnat. V původním návrhu vnímáme silný sklon k neoklasicismu podtržený sochařskou výzdobou pěti figur nadživotní velikosti v konkávních nikách. Jejich kombinace se sochařskou výzdobou čtyř figur a tří váz z dílny Františka Michala Platzera na Palliardově průčelí tvoří jednotnější a konzervativnější charakter průčelí, snad i s novobarokními tendencemi projevujícími se právě v umístění soch do honosných nik. Realizované provedení můžeme vnímat se silnějšími purizujícími tendencemi, jako je jednoduchost, jednobarevnost a čistota formy.

Ačkoli Baťková tvrdí, že „výsledek odpovídá „analytickým“ hlediskům Wirthova památkářského okruhu a zůstává nepochybně hodný pozornosti, třebaže správnou cestu k památkové ochraně asi neukazuje“ (Baťková s. 545) lze to s odstupem rozporovat. Přestože Wirth tvrdil, že „Pro památku, která by měla být z praktických důvodů adaptována pro jiný účel, je lepší úplný zánik než přestavba, po

níž přestane být starým výtvozem, dokumentem doby, umělecké ruky, protože ve zcela nové stavbě se může uplatnit soudobá tvořivost, která je pravým výrazem moderní doby. Podle Wirtha by mělo moderní umění, vědomé si své moci a tvůrčí síly, „útlocitně“ ponechat „vedle sebe místo stejně kdysi mocným, ale nyní již vyšeptalým a skromným soudruhům.“¹³¹⁴, zároveň kritizuje i přílišnou ochranu a konzervativnost při snaze „nelpěti tolik na každé zdi“¹². Gočár se však svou razantní přestavbou přibližuje spíše pojetí fasádismu, tak jak ho známe dnes a jak ho mimo jiné popisuje i Josef Štulc ve svém článku Fasádismus a identita měst (1999): „Spočívá v tom, že z existující zástavby jsou zachována pouze průčelí zatímco Vlastní budovy včetně základů jsou zbořeny a nahrazeny objemnějšími novostavbami se zahlobenými podzemními parkingy. Za fasádismus byl však na konferenci zároveň označován i takový obecný přístup k architektonické tvorbě, při němž je fasáda stavby či celého stavebního komplexu řešena nezávisle na vlastní budově, jako svébytný výtvarně kompoziční cetek.“¹⁵

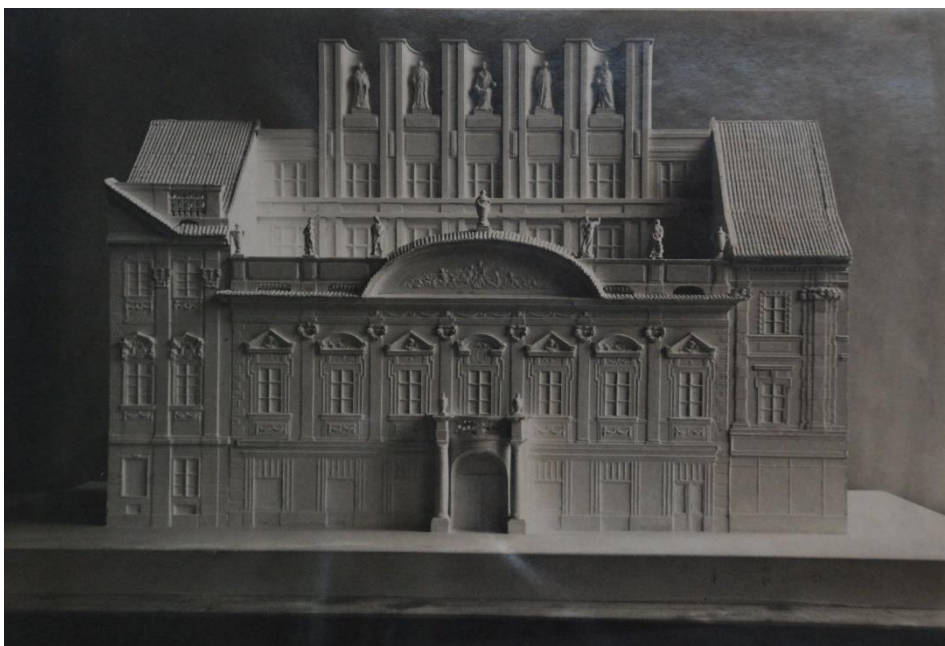
Gočár se fasádismu dopustil z obou definic pojmu. Jednak z Palliardiho přístavby zachovává pouze fasádu, jednak své neoklasicizující průčelí do Hybernské ulice zpracovává poměrně nezávisle na vnitřním uspořádání. Naštěstí pro Gočára a jeho cit pro kompozici si odstoupená nástavba zachovává vlastní charakter a díky svému tvaru, a jednoduchosti jako by korunovala barokizující dílo Palliardiho.

Pravým opakem působí ostatní části domu, především pak ty do dvora a ulice V Celnici, jejich fasády jsou přímým spojením s vnitřní dispozicí. Jednoduché, avšak výrazné patrové římsy a kubisticky perforovaná korunní římsa jsou společně se členěnými okny výraznými kompozičními prvky fasády, které jsou svým ztvárněním k purismu nejbližší.

¹³ Restaurace? Několik volných kapitol o moderní otázce, Nová česká revue 1, 1904, č. 9, s. 637

¹⁴ UHLÍKOVÁ, Kristina. *Zdeněk Wirth, první dvě životní etapy (1878-1939): doplněno bibliografií Wirthova díla*. Praha: Národní památkový ústav, 2010. ISBN 978-80-87104-60-6. s. 42

¹⁵ Zprávy památkové péče – ŠTULC Josef: Fasádismus a identita měst. Zprávy památkové péče [online]. Copyright © 2015 [cit. 30.12.2020]. Dostupné z: <http://zpp.npu.cz/clanek-5430>

Obr. 4. Fotografie Gočárova modelu. Dostupné z: <https://www.sebre.cz/cs/development/palac-spork>, [10.12.2020].

Obr. 5. Fotografie paláce, pravděpodobně z doby po dokončení Gočárovy části. Dostupné z: <https://www.sebre.cz/cs/development/palac-spork>, [10.12.2020].

4. Fialova nadstavba

Stanislav Fiala (*15. 3. 1962, Most) je uznávaný český architekt¹⁶, který má za sebou mnoho realizací, do podvědomí odborné veřejnosti se dostal realizací MUZO centra ve Strašnicích (2000) ateliéru D3A¹⁷ se kterým se dostal mezi finalisty evropské ceny za architekturu Mies van der Rohe Award. Mezi další jeho úspěšné realizace patří Golf Klub Čertovo Břemeno (2010-2011), kde se projevuje Fialovo souznění s přírodou a krajinou, nebo například palác DRN na Národní třídě. Stanislav Fiala byl za svůj individualistický přístup k architektuře s „*neuvěřitelnou schopností improvizace na stavbě, ochotou bavit se s řemeslníky a společně se vydat na cestu za neznámým, nečekaným, neodhadnutelným*“¹⁸ oceněný v roce 2019 jako Architekt roku.

K přestavbě Šporkova paláce se Fiala dostal přes spolupráci s financírem Petrem Němcem, se kterým ho pojí pětadvacetileté zkušenosti, u veřejnosti zarezonovala především stavba a rekonstrukce administrativního paláce DRN, dokončeného v roce 2017. Pokud bychom měli nějakým způsobem sledovat Fialův architektonický vývoj, můžeme ho popsat na jeho vztahu k betonu. Ten se prvně rozvíjí u realizace Sídla firmy Neomed v Hostivaři (2003, D3A), kde beton používá klasicky v pohledové podobě s viditelnými profilacemi bednicích desek.

Do kreativnějšího a osobitějšího přístupu k betonovému monolitu se architekt odhodlává u realizace Golf Klubu (2010), kdy se do betonových stěn obtiskly – jako bednicí prvek – masivní povaly. Konkávní perforovanost betonu se tak sloučila s inverzně konvexním uspořádáním povalů, které dotvářejí charakter celé stavby. U DRNu už architekt do betonu zkouší obtiskávat různé předměty a tvary, jak sám popisuje v rozhovoru pro EARCH.TV, byla to ze začátku experimentální tvorba. „*Jsou to různé typy otisků, který beton udělají lidem zajímavý... Na stropě se v podobě lan obtiskovali reminiscence na stropní růžice, které se ve štukové podobě dávaly kolem lustrů... Cílem bylo beton zlidštit a nabídnout ho lidem v hezké podobě, aby ho nechtěli zakrýt a omítnout. Další motivací bylo sbližování baroka vtisknutého do genu domu, dostat hravost baroka do novostavby, kde se nečeká.*“

¹⁹ Tento experimentální přístup je v českém prostředí poměrně jedinečný, může však v některých prostorách působit poměrně dekorativně a až nuceně vyumělkovaně. Ačkoli v jiném rozhovoru popisuje beton, jako materiál, který „*vždycky zůstane ve své původní podobě přirozený*“²⁰ S těží však za přirozené můžeme považovat obtisknuté organické tvary větví stromů do směsi z cementu a kamení.

V Paláci Špork²¹ se sice beton nedostává do popředí, přesto je Fialův přístup zajímavý. I když se ve své nástavbě neuchýlil k takové míře dekorativních prvků, přesto použil obtisknuté stromy jako

¹⁶ Studoval v letech 1980-1985 na FA ČVUT, Praha a 1985-1986 na AVU, Praha.

¹⁷ Svou praxi začal v roce 1988 v D. A. Studiu (1990-1999 spolčníkem), následně s Tomášem Prouzou a Jaroslavem Zimou založili ateliér D3A (1999-2010) a d roku 2011 má vlastní kancelář FIALA+NEMEC (s Petrem Němcem a Jiřím Václavů)

¹⁸ Stanislav Fiala Architekt roku 2020. Architekt roku 2020 [online]. Copyright © Copyright [cit. 30.12.2020]. Dostupné z: https://architektroku.cz/aktuality/detail?id=19559&utm_source=11732&utm_medium=w

¹⁹ Architektura v betonu 4.díl: Stanislav Fiala - DRN a Schönkirchovský palác - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2020 Google LLC [cit. 30.12.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=YRFhfcKaVhY>

²⁰ Architektura v betonu 8. díl: Stanislav Fiala – Golf klub Čertovo břemeno - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2020 Google LLC [cit. 30.12.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=tZ0ND6lxkjg&t=515s>

²¹ Při rekonstrukci a nástavbě pravého křídla Sweerts-Sporkova paláce Stanislavem Fialou označují stavbu jako Palác Špork. Tento název je v dnešní době používán společností SEBRE a veřejnosti je budova známa pod tímto jménem.

výzdobu do suterénu restaurace SIA. Dále ale používá beton v klasické pohledové formě, v Gočárově stavbě byl původní betonový nosný skelet odhalen, konstrukční betony byly otryskány a jsou tak prezentovány v holé (původně nepohledové) úpravě společně s obnaženými žebříkovými stropy. Beton si tak opravdu zachovává svoji přirozenou a původní podobu, jako hlavní nosná konstrukce ve své čisté, nijak upravované formě, kdy dostává trochu industriální charakter. Důležitým architektonickým prvkem je bezesporu i vyřezaná díra do stropu trezoru a otvory do jeho stěn. Tam se s betonem setkáváme v jeho řezu a podaří se tak odhalit složení směsi z pojiva, různých kamení a litinových plátů.²²

Před rekonstrukcí a nástavbou od Stanislava Fialy prošla budova několika necitlivými a neobornými proměnami, z Gočárově honosné přestavby se tak nedochovalo v původní podobě mnoho. Už v roce 1938 došlo k nástavbě pavilonu C inženýrem Smetanou, v roce 1946 došlo k vybourání a zaslepení okenních otvorů v pavilonu D do ulice V Celnici a rok později architekt Josef Matyáš realizoval přístavbu ve dvoře. V roce 1959 a 1960 prošel dům kompletní rekonstrukcí TZB, mimo nových rozvodů a vzduchotechniky se zřídily kotelny, které potřebovaly nové základy pro kotle a nové železné konstrukce pro zavěšení expanzních nádrží v patře. Jedním z největších zásahů bylo umístění celé trafostanice do 1. a 2. suterénu. V průběhu let docházeli i k dílčím úpravám průchodů a příček, dále také k výkladnicím do Hyberské ulice. Po revoluci už došlo akorát k přeměně napětí, kompletní výměně osvětlení a elektrických rozvodů v roce 1991 a zřízení cestovní kanceláře v suterénu pavilonu D, přístupné z ulice V Celnici.²³

Když se palác dostal do soukromého vlastnictví²⁴, začala příprava na jeho celkovou rekonstrukci a navýšení kapacity, zároveň uzpůsobení budovy pro provoz 21. století. Fiala přichází 90 let po Gočárovi, nároky na kancelářské budovy se drasticky změnily, sám architekt přiznává, že bylo těžké zachovat „*Gočárovy šperky a zároveň vdechnout budově život a dát jí spojující prvky, které ji udělají funkčnější. Zdaleka neměla parametry, které doba vyžaduje. Trápilo mě, jak to udělat a je pravdou, že jsem nevěděl moc jak.*“²⁵ Fiala se nakonec rozhodl k několika přístupům.

K honosným interiéřům Pavilonu A do ulice Hyberské přistupoval velmi citlivě, nechal je zrestaurovat a obnovit. Důležité pro něho bylo i zpřístupnění suterénu a bankovního sejfu. Tady se uplatnila architektova razantnost, ten nechal do stropu krystalicky vyřezat nepravidelný otvor o šíři zhruba čtyř metrů a délce cca deseti metrů. Dále pak několik otvorů ve stěnách. Pro zpřístupnění bankovního trezoru byl jistě zásah podobného měřítka nezbytný. Těžko by se dalo představit jeho využití v původní podobě, přístupné z úzké chodby pancéřovými dveřmi. Na pochybách bychom mohli být o vhodnosti zvoleného krystalického řezu, který, i když asi nechtěně, evokuje krystalickou formu kubismu, ačkoli s ním Gočárova Anglobanka neměla nic společného.

Zatímco Gočárovým charakteristickým projevem byly členěné okenní otvory, Fiala zvolil skleněné tabule na celou plochu okna. Jistě se tím nezapře přítomnost současné architektury. Hmota Anglobanky ale dostává slepě horizontální prvky nesourodého měřítka. Ani v kontrastu s původním, spíše vertikálním členěním okenních ploch nepůsobí dobře. Spíše evokují dojem vykuchanosti fasády a nuceného vyřezání obrovitánských děr. Zatímco výhody takového zasklení jsou všeobecně známe

²² Podobný prvek, avšak v naprosto minimálním provedení můžeme najít i na stavbě Golf Klubu Čertovo Břemeno.

²³ Jednotlivé stavební úpravy, data jejich provedení a vedoucí architekti, či inženýři byly dohledány v archivu Stavebního úřadu Prahy 1.

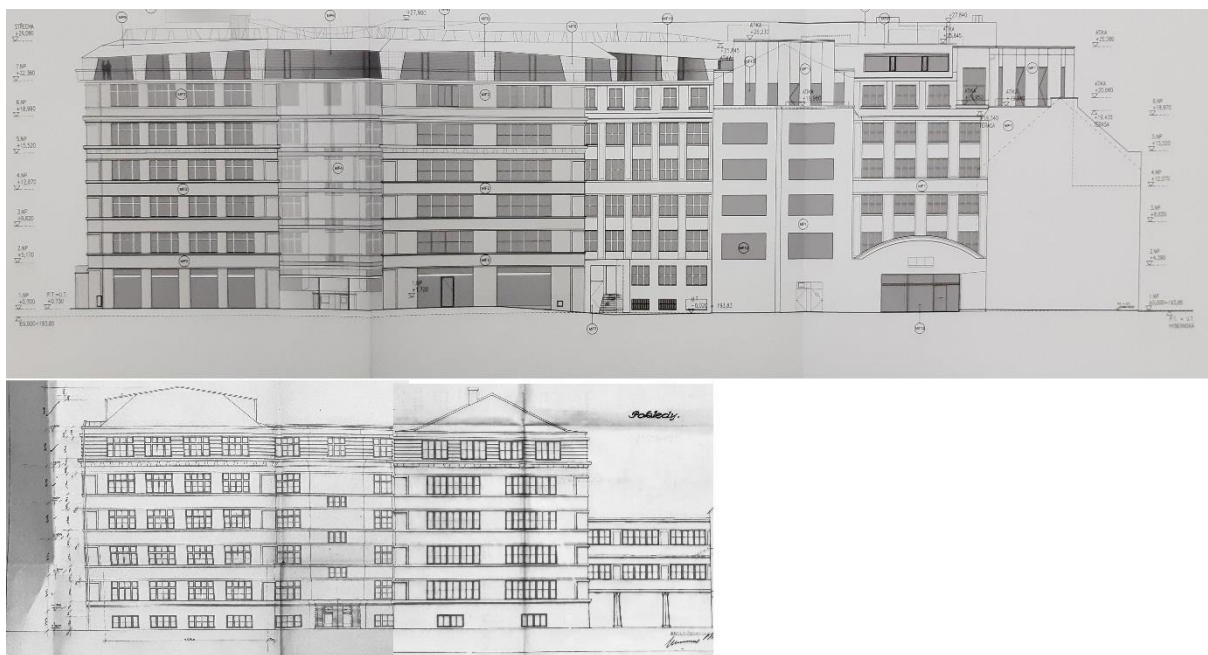
²⁴ Budova Paláce Špork patří společnosti SEBRE, jedním z jejich společníků je Petr Němec, který je majetkově navázán i na ateliér FIALA+NEMEC.

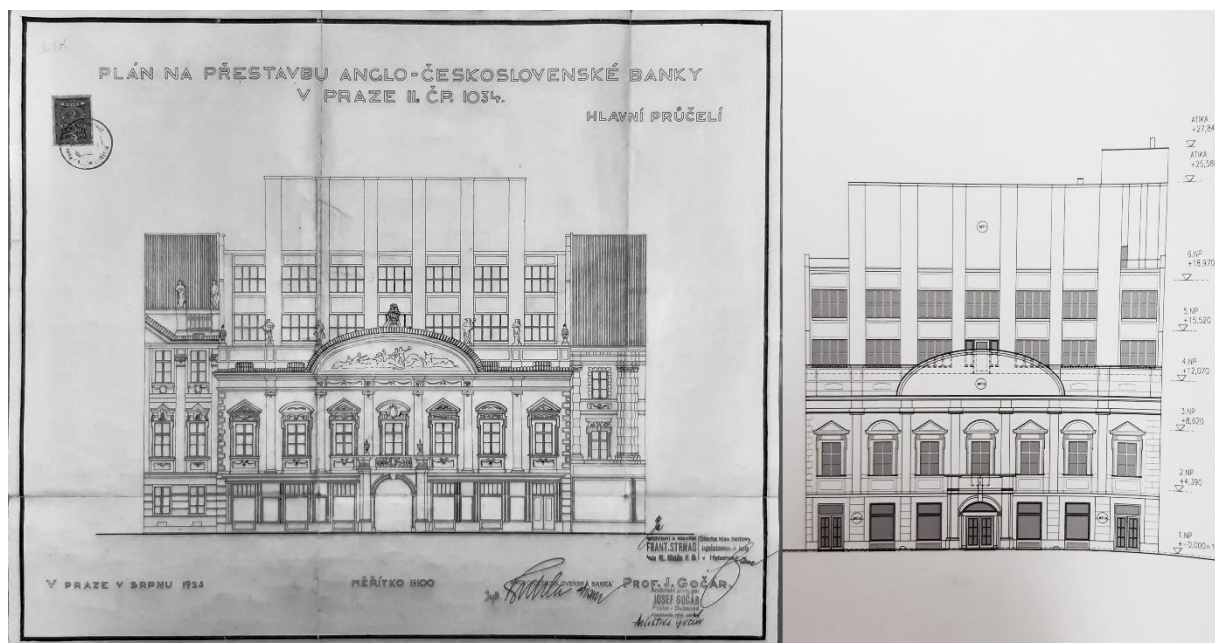
²⁵ Stanislav Fiala - Rekonstrukce Paláce Špork - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2020 Google LLC [cit. 31.12.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=MxrMXTK8m0Q>

a přijímané a nesnadno bychom je rozporovaly, mohla tu zvítězit práce s měřítkem a celkovou kompozicí. Za zmínku jistě stojí proměna bankovní dvorany na interér restaurace, dříve sklobetonová konstrukce klenutého stropu musela být pro technickou stránku nahrazena, luxfery byly vyměněny za transparentní ohýbané skleněné tabule. Ty usnadňují orientaci v členitém souboru a zpřístupňují jinak neviditelný průhled na fasády do dvora.

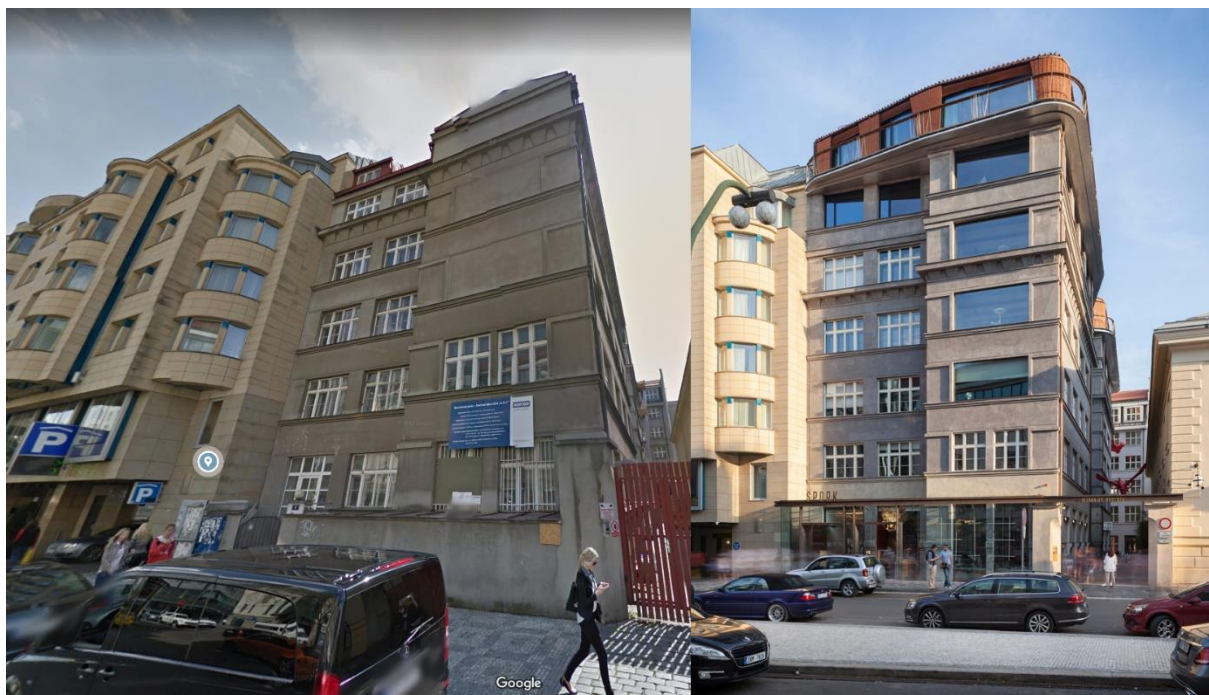
Dobře působí nástavba, její elegantní provedení s pro Prahu tak typickou mansardovou střechou, chytře řešenou jako iluzi odřezků prejzové krytiny jako obkladu stěn posledního patra. V horní kompozici jsou naopak velká okna s nepravidelnými tvary vhodná a pomáhají celou stavbu usadit do současnosti. To podporuje i ochoz kolem střechy, který přebírá kompoziční funkci nové hlavní korunní římsy, ta Gočárova tak zaniká v ploše a díky tomu nástavba neplave na ukončené hmotě, ale je přirozeným pokračováním domu. K nepřilíživým úpravám došlo při přemostění atria mezi Pavilony C a D, kdy došlo k velkému úbytku přirozeného světla, z hlediska důležitosti funkčního propojení jednotlivých objektů to ale lze považovat za malou ztrátu. Pozitivní je naopak zpřístupnění uličky sv. Huberta.

Za pozornost stojí ještě Fialova propracovanost detailů a celková koncepce stavby od velkorysých plánů až po jednotlivé detaily interiéru, jejichž velké množství je u staveb takového měřítka velice neobvyklé. Dalším neopomenutelným je spolupráce mezi architektem a umělcem – Patrikem Háblem a Michlem Gabrielem a grafickým studiem Najbrt.

Obr. 9. porovnání pohledů přední budovy, dostupné z Archivu Stavebního úřadu Prahy 1. (upraveno)

Obr. 10 (vlevo), budova před Fialovou opravou, dostupné z maps.google.com, pořízeno dub 2004, © Google 2021. (upraveno)

Obr. 11 (vpravo), budova po rekonstrukci, dostupné z: <https://www.sebre.cz/cs/development/palac-spork>, [10.12.2020].

Obr. 12. porovnání pohledů z vnitrobloku vedlejší budovy, obě části obrázku dostupné z: <https://www.sebre.cz/cs/development/palac-spork>, [10.12.2020]. (upraveno)

5. Závěr

Na současné podobě Swéerts-Sporckova paláce jsou patrné tři přístupy třech významných architektů. Ačkoli byla Palliardiho část přístavbou a nikdy neměla být samostatným celkem průčelí, díky Gočárovi se jí podařilo vyniknout a v Hyberské ulici upoutat dostatek pozornosti kolemjdoucích. Pokud bychom měli tyto přístupy porovnat, můžeme říct, že Palliardi se k původní hmotě Swéerts-Sporckova paláce zachoval velice decentně, jeho obě přístavby (ačkoli byla realizována pouze pravá) byly menší, než původní palác a měly ho tak kompozičně vyzdvihnout.

Gočárův přístup byl rozhodně drastický a totální ve všech svých ohledech. Z Palliardiho paláce zachoval pouze fasádu, z čehož nebyl dle dobových vyjádření vůbec nadšený. Vnitřní uspořádání a dispozici navrhl nezávisle na fasádě a uzpůsobil ji co nejvíce potřebám banky 20. století.

Fialův přístup k památkám a památkové péči zachytil v knize Rozhovory s architekty Jaroslav Sládeček takto: „V tomto procesu (památkové ochrany pozn.) nastává spousta filozofických dilemat, která by se dala shrnout do otázky: ‚Vyvíjet se a tvořit nové hodnoty, anebo chránit a konzervovat?‘ Máme právo na stejné sebevědomí, jako měly generace před námi? Máme mít tyto generace, jejichž odkaz dnes chráníme zuby nehty, za hlupáky, kteří tehdy ještě nechápali, že musejí chránit to, co jim předchozí generace odkázaly? To jsou dilemata, na nichž se velká skupina lidí nemůže dohodnout, a tak s tím musíme žít.“²⁶ Jaroslav Fiala je nepochybně sebevědomý architekt, který má ryzí a čistý projev a nebojí se zasáhnout do starých struktur. Zároveň ale na jeho přístupu ke Gočárovým interiérum a obnově dvorany můžeme vidět respekt a úctu k odkazům předešlých generací.

Přestože Fialu s Gočárem dělí 90 let, vypořádávaly se s poměrně stejnými úkoly. Oba měli změnit nevyhovující vnitřní uspořádání budovy pro své klienty a dobu, oba pracovali s architektonicky cennou stavbou a oba byli ve svém projevu osobití a jedineční. Jejich pohled na památkovou ochranu byl však zcela jistě jiný, zatímco Fiala doplňoval, Gočár se snažil nahradit. I tak ale můžeme v celkovém architektonickém projevu vidět podobnosti. Zatímco Gočár svým průčelím do Hyberské ulice korunoval Palliardiho fasádu, Fiala ukončil zadní trakty Mansardovou střechou a dosáhl podobného efektu. Svým počinem dal vzniknout kvalitní nástavbě, a nakonec doplnil dva významné architektury – Palliardiho a Gočára – o další kus cenné architektury.

²⁶ SLÁDEČEK, Jaroslav. Architekti CZ: 20 rozhovorů. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5404-8. s. 148

6. Literatura

VLČEK, Pavel. *Dějiny architektury renesance a baroka*. Praha: Česká technika - nakladatelství ČVUT, 2006. ISBN isbn80-01-03407-0.

BAŤKOVÁ, Růžena a Ústav dějin umění (Akademie věd ČR). *Umělecké památky Prahy: Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1)*. Praha: Academia, 1998. s. 544. ISBN 80-200-0627-3.

ŠVÁCHA, Rostislav. *Od moderny k funkcionalismu: proměny pražské architektury první poloviny dvacátého století*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85605-84-8.

UHLÍKOVÁ, Kristina. *Zdeněk Wirth, první dvě životní etapy (1878-1939): doplněno bibliografií Wirthova díla*. Praha: Národní památkový ústav, 2010. ISBN 978-80-87104-60-6.

SLÁDEČEK, Jaroslav. *Architekti CZ: 20 rozhovorů*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5404-8

Zprávy památkové péče – ŠTULC Josef: *Fasádismus a identita měst*. Zprávy památkové péče.

7. Seznam obrázků

Obr. 1. r. 1740, F. B: Werner, mědirytina, MMP, inv. Č. 61728, BEČKOVÁ, Kateřina. Nové Město. Praha: Schola ludus - Pragensia, 1998. s. 77. ISBN 80-900668-9-5. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:bf297040-d1fa-11e3-93a3-005056825209>

Obr. 2. Slavín: kalendář Domoviny zahraničních krajanů 1941. Praha: Domovina zahraničních krajanů, [1940]. s. 285.

Obr. 3. Fotografie, Palliardiho fasáda, na zadní straně uveden rok 1917, dostupné z Archivu Stavebního úřadu Prahy 1.

Obr. 4. Fotografie Gočárova modelu. Dostupné z: <https://www.sebre.cz/cs/development/palac-spork>, [10.12.2020].

Obr. 5. Fotografie paláce, pravděpodobně z doby po dokončení Gočárovy části. Dostupné z: <https://www.sebre.cz/cs/development/palac-spork>, [10.12.2020].

Obr. 6. Členění souboru na pavilony A, B, C, D, dostupné z Archivu Stavebního úřadu Prahy 1.

Obr. 7. Půdorys I. Suterénu s trezorem od Gočára, dostupné z Archivu Stavebního úřadu Prahy 1.

Obr. 8. porovnání pohledů zadní budovy, dostupné z Archivu Stavebního úřadu Prahy 1. (upraveno)

Obr. 9. porovnání pohledů přední budovy, dostupné z Archivu Stavebního úřadu Prahy 1. (upraveno)

Obr. 10 (vlevo), budova před Fialovou opravou, dostupné z maps.google.com, pořízeno dub 2004, © Google 2021. (upraveno)

Obr. 11 (vpravo), budova po rekonstrukci, dostupné z: <https://www.sebre.cz/cs/development/palac-spork>, [10.12.2020].

Obr. 12. porovnání pohledů z vnitrobloku vedlejší budovy, obě části obrázku dostupné z: <https://www.sebre.cz/cs/development/palac-spork>, [10.12.2020]. (upraveno)

